

Ontdekkingstocht langs Nederlandse vernieuwingscholen

Ik ga op reis en neem mee...

Onder het motto 'je hoeft niet naar het buitenland om toponderwijs te zien' nam een groep van achttien schoolleiders en leerkrachten in oktober deel aan een bus-tour langs Nederlandse vernieuwingscholen. Het resultaat: inspiratie én nieuwe vragen: 'Hoe gaan we onze collega's maandag vertellen wat we hier gezien hebben?'

door Geert Bors

'Wij zijn gék op fulltimers', zegt kwaliteitsmanager Marjolein Verhey van het Montaigne Lyceum in Den Haag. 'Vier dagen mag ook. Alleen dan heb je de gelegenheid echt betrokken te zijn bij je leerlingen.' Het is nog vroeg op maandagochtend, maar haar woorden vinden gretig gehoor bij haar achttien toehoorders. Onder hen schoolleiders, leerkrachten, ib'ers en pabodocenten. Het gezelschap neemt deze week deel aan de 'Leerschool on tour', een rondreis kriskras door Nederland langs zeven innovatieve scholen, op zoek naar hoe onderwijs anders, spannender en meer geënt op individueel talent kan.

Het Montaigne Lyceum maakt voelbaar wat er bedoeld wordt met de vaakgehoorde frase 'het kind centraal'. Leerlinggericht onderwijs betekent op deze vo-school geenszins dat de leraar buiten spel staat, zoals soms verondersteld wordt in mediadiscussies. Integendeel, hij of zij moet zelfs méér laten zien. Graag fulltimers dus. En graag leraren die wat extra's in hun mars hebben. Conrector Mathieu Arnouts: 'In eerste instantie trokken we veel jonge leraren. Het verloop was groot. Ons type onderwijs stelt hoge eisen aan de begeleiding. Inmiddels zijn het vaak veertigplussers met ruime ervaring die solliciteren.'

Een paradepaardje vormen de zeven Leerdomeinen, on-Nederlands grote ruimtes van 275 m² waar maximaal vier klassen van verschillende jaargangen tegelijk terecht kunnen. Meestal zitten er twee klassen, omdat er altijd wel één naar de gym is en een andere instructie krijgt. Voordeel is dat je permanent een aantal vakdocenten ter beschikking hebt om je vragen aan te stellen. Het onderwijs past bij de architectuur: ook daarin zijn de wanden tussen vakgebieden neergehaald. Een onderwijsarchitect ontwerpt aan de hand van strakke Montaigne-criteria vakoverstijgende thema's; er wordt rekening gehouden met zowel de exameneisen als het zelfstandig leren van het kind.

Dat de leerling centraal staat, blijkt uit het thuisgevoel dat opgeroepen wordt. Bij Montaigne zijn het niet de leerlingen die na iedere vijftig minuten hun tas van lokaal naar lokaal zeulen, maar trekken de docenten rond. Je tafel, je locker, je leerdomein - het is jouw habitat, waarin je jezelf mag zijn en waarvoor je je verantwoordelijk maakt.

SLOFJES OP DE LOCKER

Het idee voor de tour ontstond ruim vier jaar geleden, toen onderwijsadviseur Rikie van Blijswijk tijdens een

rondgang langs Britse voorbeeldscholen '*slightly underwhelmed*' raakte. Niet dat het geen goede scholen waren, maar zó uniek was het nou ook weer niet: 'Je hoeft niet naar Engeland, Finland of Amerika. In Nederland hebben we ook topscholen.'

Op weg naar de volgende locatie vertelt orthopedagoog en medeoprichter van de Leerschool, Merlijn Wentzel, dat

Van de flipperkast naar de sjoelbak

ze de groepsdynamiek inmiddels aardig kan inschatten. 'Tijdens een eerdere reis zei iemand bij de eerste school "tja, dit is een splinternieuw gebouw" en bij de tweede "kunst - als je vanaf nul begint, is innoveren geen punt." Gaandeweg raakten de mitsen en maren op: er werd ook prachtig onderwijs bedreven op scholen die al decennia lang bestonden en in aftandse noodlokalen had ze kinderen zien stralen. Na de scepsis en de ontkenning kwam de omarming: vernieuwen kan overal.'

Scepsis lijkt deze reis te ontbreken. Tijdens de dagelijkse evaluatie aan het avondmaal zegt pabodocente Jacqueline Bakker: 'Wat ik niet des vo's vind: met elkaar een team willen zijn. Vakoverstijgend durven opereren.' 'Eens', zegt Marjan van Rijn, bovenbouwregisseur op basisschool De Bras: 'En wat een rust in die school. Die slofjes op de lockers laten zien dat kinderen zich veilig voelen. Als ze de verantwoordelijkheid niet aan zouden kunnen, waren ze niet zo rustig.'

SUPERPLAN

Op basisschool Hof ter Weide mag het bezoek meteen sfeer gaan proeven. De school, in de Utrechtse nieuwbouwwijk Leidsche Rijn, startte in 2003 met zes kinderen en stevent nu gestaag af op vierhonderd leerlingen, wat de maximale capaciteit is voor zowel het gebouw als het schoolconcept. Er wordt gewerkt met drie units van vier lokalen, waar kinderen vertikaal ingedeeld zijn. Er zijn twee units voor kinderen van groep 5-8 en één voor groep 1-4. 'De kleintjes trekken zich op aan de ouderen en de ouderen leren een voorbeeld te zijn voor de jongste,' legt ib'er Judith van der Lee uit.

FOTO DE LEERSCHOOL

Op Hof ter Weide heeft elk lokaal een eigen sfeer, kleur en functie.

De kinderen beginnen 's ochtends in de eigen groep, nemen het aanbod door en maken een individueel plan voor de dag. Daarna waaieren ze uit over de vier lokalen, die elk hun eigen kleur, sfeer en functie hebben. Zo staat rood voor creatief en ga je naar lokaal blauw voor taal, lezen en schrijven. Hoe ouder het kind, hoe omvattender het plan. Juf Carolien: 'Je hebt een superplan, als je een uitdagend programma maakt dat je aan het eind van de dag helemaal gerealiseerd hebt.'

Het duurt even voor de deelnemers in de wirwar van kinderen, groepen en lokalen patronen ontdekken. Basis-schooldirecteur Mieke van Montfoort bekijkt het van een afstandje: 'Ik vraag me af hoe je de structuur, ook voor de kinderen, goed zichtbaar maakt.' In het gele lokaal zit juf Kim in kleermakerszit - de rust zelve. Via haar blik leer je de kinderen individueel kennen. Twee hartsvriendinnen laten haar een opdracht van hun plan aftekenen en willen nu mandala's gaan kleuren. Een jongetje spreekt ze aan omdat hij al drie keer in en uit is komen lopen en niet met zijn plannetje bezig lijkt.

Gillian Quanjer, onderbouwcoördinator in Epe, is al elf jaar bezig met onderwijsvernieuwing en wil nog verder: 'Vernieuwing in de onderbouw is makkelijk. In de bovenbouw komen er steeds meer eisen - van ouders, de inspectie, de media. Ik noem het altijd "van de flipperkast naar de sjoelbak": kleuters mogen alle kanten op, maar oudere kinderen mogen alleen afkoersen op een beperkt aantal doelen. Hier wordt ook in de bovenbouw innovatief gedacht.'

BEHOEFTE AAN HERIJKING

Tijdens de allereerste tour in 2004 schreven een paar deelnemers halverwege een ronkende ansicht naar hun school, vertelt Van Blijswijk: 'Onze wereld staat op z'n

kop. Nu de school nog!' Vóór de kaartjes in de brievenbus verdwenen, wezen een nuchtere Van Blijswijk en Wentzel hun reisgenoten erop dat zo'n boodschap gemakkelijk op onbegrip zou kunnen stuiten bij collega's thuis. Kaartjes schrijft niemand, maar ook dit keer wordt de stemming steeds uitgelatener.

Terwijl sommigen hun vrije woensdagmiddag besteden aan een boswandeling of een potje minigolf, zitten vijf collega's van de Amsterdamse Ru Paréschool bij elkaar. Bij hen is de behoefte aan herijking groot. Obs Ru Paré is een

'Onze wereld staat op z'n kop'

instelling in zwaar weer: moeilijke wijk, moeilijke populatie, de media die bij de minste aanleiding opduikt aan de schoolpoort. Dit jaar heeft het team mogen vieren dat de school van het label 'zeer zwak' naar 'zwak' gegaan is.

Tutor Hanneke Blum: 'Ik krijg veel ideeën, maar zie ook veel hindernissen. Hoe geef ik dit straks praktisch vorm? Hoe breng ik dit maandag over?' Leerkracht Olga de Kunder heeft onderwijs gezien zoals ze het nooit heeft meegemaakt: 'Hier is écht vertrouwen in het kind. En dan te zien dat het werkt!' Leerkrachten Flory van der Harst en Sabine Zak zouden vooral De Wittering (zie pagina 12 van deze special) zó naar Slotervaart willen verplaatsen: 'Maar hoe maak je de switch bij ouders?' 'Jullie stellen jezelf goede vragen', meent schoolleider Wim Ponsen: 'Wat hebben we aan boord? Wat hebben we nog nodig? Het is als dat spelletje 'ik ga op reis en neem mee...': enthousiasme, vertrouwen, ervaring, tijd.'

